

RUSYA UKRAYNA SAVAŞI İLE OLUŞAN TAHİL KRİZİ VE TÜRKİYE’NİN ÜSTLENDİĞİ ROL¹

Fatih ÇELİK (Dr. Öğr. Üyesi)Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Kayseri, Türkiye.

E-posta: fatih.celik@erciyes.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8945-4986>

Gökhan EĞİ (Yüksek Lisans Öğrencisi) Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, Türkiye.

E-posta: gokhan.egi@hilalticaret.com.tr ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6644-8316>

Öz

2022 yılının şubat ayında Rusya tarafından Ukrayna’ya savaş açılmasıyla birlikte birçok alanda global çapta krizler ve olumsuz etkiler meydana gelmiştir Bu etkiler arasında en büyük tehdidi tahıl ürünlerinde meydana gelen kriz oluşturmaktadır. Meydana gelen tahıl krizi ile dünya genelinde tahıl ürünlerinin fiyatlarında fahiş artışlar görülmeye başlanmış ve durum önlenemez bir hâle gelmiştir. Birleşmiş Milletlerin kurulmasıyla geçmişten günümüze ülkelerin güvenliği ve barış içerisinde yaşamaları için çeşitli anlaşmalar ve yönetmelikler ortaya konulmuştur. BM tarafından ortaya konulan anlaşma ile anlaşmazlık yaşayan ülkeler arasında arabuluculuk faaliyeti gerçekleştirilerek dünya genelinin yaşanan olumsuzluklardan daha fazla etkilenmelerinin önüne geçilmektedir. Rusya Ukrayna savaşında Türkiye’nin üstlendiği arabuluculuk faaliyeti ile dünya genelinde meydana gelen tahıl krizi, oluşturulan tahıl koridoru ile önlenmiştir. Türkiye’nin bu süreçte çeşitli fırsatlar yakaladığı ve bunları stratejik planlama ile avantajlı şekilde kullanmaya başladığı görülmektedir. Çalışma kapsamında Rusya ile Ukrayna arasındaki ihtilafa ilişkin Türkiye’nin üstlendiği arabuluculuk rolü kapsamlı bir şekilde ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rusya Ukrayna Savaşı, Arabuluculuk, Türkiye, Tahıl Krizi.

JEL Sınıflandırması: P20, F51, Q17.

Öne Çıkanlar

- Çalışmada Rusya-Ukrayna arasındaki ihtilafa ilişkin Türkiye’nin üstlendiği arabuluculuk rolü ele alınarak incelenmiştir.
- Çalışmada metin tarama ve analiz yöntemi kullanılmıştır.
- Türkiye’nin üstlendiği arabuluculuk faaliyeti sayesinde Rusya-Ukrayna savaşında dünya genelinde meydana gelen tahıl krizinin oluşturulan tahıl koridoru ile önlenmesi değerlendirilmiştir.
- Arabuluculukta başarı Türkiye’ye duyulan güven temelinde gerçekleşmiş olup Türkiye’nin arabuluculuk faaliyetleri desteklenmiş ve takdir toplamıştır. Öte yandan diğer ülkeler tarafından Türkiye’ye karşı duyulan saygınlık düzeylerinde de artışa sebep olduğu tespitinde bulunulmuştur.

¹ “Rusya’nın Ukrayna’yi İşgalinin Türkiye ile Rusya Ticareti Üzerindeki Etkisi Ve Türkiye’nin Üstlendiği Rol” isimli yüksekli lisan tezinden üretilmiştir.

Citation | Atıf:

Çelik, F. & Eği, G. (2025). Rusya Ukrayna savaşı ile oluşan tahıl krizi ve Türkiye'nin üstlendiği rol, *Elegest Elegeş*, 5(2), 113-123. DOI: 10.64360/eleg.v5i2.47

THE GRAIN CRISIS CAUSED BY THE RUSSIA-UKRAINE WAR AND THE ROLE OF TÜRKİYE

Fatih ÇELİK (Asst. Prof.) Erciyes University, Faculty of Letters, Kayseri, Türkiye.

E-mail: sezeroguzhan@gmail.com ORCID: : 0000-0002-8945-4986

Gökhan EĞİ (Graduate Student) Erciyes University, Graduate School of Social Sciences, Kayseri, Türkiye.

E-mail: sezeroguzhan@gmail.com ORCID: : 0009-0000-6644-8316

Abstract

With Russia's declaration of war on Ukraine in February 2022, global crises and negative effects have occurred in many areas. The crisis that poses the greatest threat among these effects can be given as the crisis in grain products. With the grain crisis that occurred, exorbitant price increases in grain products began to occur around the world and this situation reached an unstoppable dimension. With the establishment of the United Nations, various agreements and regulations have been put forward from past to present for the security and peaceful living of countries. With the agreement put forward by the UN, mediation activities are carried out between countries in disagreement, thus preventing the world from being further affected by the negativities experienced. The grain crisis that occurred worldwide as a result of the mediation activity undertaken by Türkiye in the Russia-Ukraine war was prevented with the grain corridor that was created. At this point, it can be seen that Türkiye has caught opportunities from many perspectives and has started to use these opportunities advantageously through strategic planning. Within the scope of the study, the mediation role undertaken by Türkiye in the conflict between Russia and Ukraine was examined in detail.

Keywords: Russia Ukraine War, Mediation, Türkiye, Grain Crisis.

JEL Classification: P20, F51, Q17.

Highlights

- This study examined Turkey's mediation role in the Russia-Ukraine conflict.
- The study utilized text scanning and analysis.
- It was assessed that the global grain crisis that emerged during the Russia-Ukraine war was averted thanks to Turkey's mediation efforts, thanks to the establishment of a grain corridor.
- Its success in mediation was based on trust in Turkey, and its mediation activities have consistently received support and praise. Furthermore, it has been observed that it has also led to an increase in the level of respect held towards Turkey by other countries.

Citation | Atıf:

Çelik, F. & Eği, G. (2025). Rusya Ukrayna savaşı ile oluşan tahıl krizi ve Türkiye'nin üstlendiği rol, *Elegest Elegeş*, 5(2), 113-123. DOI: 10.64360/eleg.v5i2.47

Giriş

2014 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, 2022 yılında Rusya'nın 'askeri özel operasyon' adı altında yeniden Ukrayna'ya saldırmasıyla devam etmiştir. Meydana gelen bu savaşın durdurulması için Rusya'ya uygulanan çeşitli yaptırımlar Rusya'nın ekonomisine derin darbe vurmaktadır. Bununla birlikte global ekonomide de geniş çaplı olumsuz etkilenmeler meydana gelmiştir. Ukrayna'da tarım faaliyetlerinin tamamı gelişmiş tarım makinelerinin kullanılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Ülkenin genel yüzölçümünde yaklaşık 8000 adet kolhoz (kollektif çiftlik) ve yaklaşık 1700 adet sovhos (devlete bağlı çiftlik) bulunduğu bilinmektedir (Yerkebulan, 2010, s. 8). Bu çiftliklerin en temel amaçları et ürünlerinin ve süt ürünlerinin elde edilebilmesi için büyükbaş hayvanların beslenerek yetiştirilmesidir. Ayrıca Ukrayna'da tahıl, patates, sebze ve şeker pancarı gibi çeşitli gıda maddeleri üretilmekte ve ihraç edilmektedir (<https://ticaret.gov.tr/data/5f07144813b87611d894d163/Ukrayna%20%C3%9Cke%20Profili-2024.pdf>). Rusya'da çimento, makine, makine ekipmanları, kâğıt ve çeşitli kimyevi maddeler başlıca üretilmektedir. Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında yıkılmasıyla Rusya tüm dünya ülkeleriyle ihracat ve ithalat faaliyetlerini çok aktif ve dinamik bir şekilde yapmaktadır (İşcan & Hatipoğlu 2010, s. 28).

Uluslararası hukuk dengelerinin sağlanabilmesi için Uluslararası Hukuk ilkelerinin esas amacı uluslararası barışın ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Bu sebeple devlet yöneticileri ve uluslararası kuruluşlar ülkelerin barış içerisinde yaşamaları ve güvenli bir şekilde sürdürülebilmelerini hedeflemektedirler. 2022 yılında başlayan Rusya Ukrayna Savaşı'nda global çapta ciddi krizler meydana gelmiş ve bu krizlerin bir an önce ortadan kaldırılması bilincine varılmıştır. Rusya Ukrayna Savaşı'nın sonlandırılması ve krizlerin ortadan kaldırılabilmesi için Türkiye'nin bu süreçlerde sergilemiş olduğu çaba dünya çapında takdir görmüş ve desteklenmiştir (Yumuşak, 2023, s. 177). Savaşın etkileriyle oluşan tahıl krizinin

Türkiye'nin üstlendiği arabuluculuk rolü ile Karadeniz üzerinden dünyaya gönderilmesi için anlaşmalar yapılmıştır. Meydana gelen krizin en temel sebebi Rusya'nın Ukrayna limanlarını işgal etmesi ve faaliyetlerini durdurmasıdır. Bunun sonucunda dünyada tahıl krizi meydana gelmiş ve tahıl ürünlerinin fiyatları oldukça yükselmeye başlamıştır. 22 Temmuz 2022 tarihinde imzalanan Karadeniz'den tahıl gemilerinin geçmesi antlaşması ile tahıl krizinin etkilerinin hafifletilmeye çalışıldığı söylenebilir. Çalışmada Rusya Ukrayna Savaşı'ndaki Türkiye'nin arabuluculuk rolü, arabuluculuk süreci ve Türkiye arabuluculuğunda tahıl krizi süreci ele alınacaktır.

Yöntem

Çalışmada metin tarama ve analiz yöntemi kullanılmıştır. Rusya ve Ukrayna savaşı sırasında dünyadaki birçok devleti etkileyecek tahıl krizi meydana gelmiş ve bu krizin çözümü için Türkiye'nin üstlenmiş olduğu sorumluluk ele alınarak devletler arasında yapılan görüşmeler ve anlaşmalar incelenmiş ve buradan yola çıkılarak analiz yapılmıştır.

Bulgular

1. Rusya Ukrayna Savaşında Türkiye'nin Arabuluculuğu

Rusya ile Ukrayna'nın arasında meydana gelen savaşın uluslararası çapta birçok krize ve olumsuzluğa sebep olduğu bilinmektedir. Meydana gelen bu savaşın global etkilerinin azaltılabilmesi veya tamamen ortadan kaldırılabilmesi için arabuluculuk kavramı önemli bir gerçekliğe sahiptir. Bunun en temel sebebi, arabuluculuk sisteminin uluslararası alanda sıklıkla tercih edilmesi ve daha fazla hasarın önlenemesidir. Günümüzde ülkeler arası yaşanan çeşitli anlaşmazlıklar sonucunda arabuluculuk faaliyetlerinin etkin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Buna bağlı olarak mahkeme kurullarının günümüzde uyuşmazlıkların çözümlendirilmesi için aktif olarak başvuru alan bir yöntem olmadığı da çıkarılabilmektedir. Mahkemelerin ülkeler arası anlaşmazlıkların

çözümünde giderek daha az başvurulmuş bir yöntem olması ve arabuluculuğun ön plana çıkması dikkat çekmektedir. Bunun sebebi olarak global hukuk olgusunun ülkelere yeni anlaşma yolları ve ortak nokta buluculuğu imkanı vermesidir. Anlaşmazlık yaşayan ülkelerin geleneksel ve eski olarak tanımlanabilen anlaşmazlık kavramına yaklaşımı uluslararası hukuk çerçevesinde yeni bir konu olmakta ve taraf olunan uyuşmazlıklarla terk edilmektedir. Kasım 2022'de Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan savaşa yönelik Türkiye'nin arabuluculuk için teklifte bulunması ve bu sorumluluğu üstlenmesi tarihi ve hukuksal açıdan değerli bir öneme sahiptir. Bu durumun önemli olmasının ana sebebi Rusya ile Ukrayna'nın geçmiş tarihlerden itibaren bir anlaşmazlık yaşaması ve bu sorunların minimize edilmesi veya tamamen ortadan kaldırılabilmesi için her iki tarafında aynı masaya oturarak savaşın çözülmesi için hukuka uygun bir şekilde yeni çözüm üretmeleri gerektiği verilebilmektedir. Rusya ve Ukrayna'nın tarihsel savaş süreçleri analiz edildiğinde bu iki ülkenin bir araya gelerek ortak bir nokta bulmaları oldukça zor ve arabuluculuk rolünü üstlenen ülke için de oldukça çetrefilli ve riskli süreç olarak tanımlanabilir.

Arabuluculukta başarı için tarafsızlık, güvenilirlik ve şeffaflık esas alınmalıdır. Türkiye, Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve siyasi birliğini savunan açıklamalar yaparken, aynı zamanda Rusya ile iletişimi sürdürerek dengeli bir tutum takınmaya çabalamıştır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin yalnızca bir askerî aktör değil, aynı zamanda bir meşru arabulucu olarak kabul görmesini mümkün kılmıştır (Ulutaş, 2022). Türkiye'nin arabuluculuk çağrısıyla birlikte uluslararası hukuka en uygun şekilde ve savaş boyunca diğer ülkelerinde dâhil olduğu ayrışmaların ilerisine geçerek bir rol sergilediği görülmektedir. Bu durum Türkiye için oldukça stratejik öneme sahiptir. Arabuluculuk çağrısının Türkiye tarafından yapılmasıyla birlikte Türkiye'nin hem Rusya hem de Ukrayna ilişkilerinin çeşitli şekillerde olumlu veya olumsuz etkilenebileceği ortaya çıkmaktadır. Arabuluculuk kavramının ve süreçlerinin hukuka uygun bir şekilde yapılabilmesi

için arabuluculuk rolünü üstlenen ülkenin tamamen şeffaf ve tarafsız olması oldukça önem arz etmektedir (Yumuşak, 2023, s. 176). Bu tarafsızlık hem hukuk açısından önemliken hem de anlaşmazlık yaşayan tarafların arabuluculuk rolünü üstlenen ülkeye karşı güveninin oluşmasına ve bu güven sonucunda arabulucunun tarafsız olduğunu kabul etmesiyle diğer süreçlere geçilmektedir. Bu noktada Türkiye'nin her iki ülkeye de şeffaf ve tarafsız bir şekilde yaklaştığı ortadadır.

Türkiye, Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü desteklerken, Rusya'nın Ukrayna'daki işgallerine son vermesi gerektiğini çeşitli açıklamalarla dile getirmiştir. Ukrayna'nın siyasi birliği ve toprak bütünlüğünün korunması için Türkiye'nin destek verdiği söylenebilir. Türkiye Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla yapılan açıklamalar hukuka uygunluk açısından ve anlaşmazlığın tarafsızlık ilkeleri kapsamında gerçekleşmesini sağlayan bir olgu olarak verilebilmekte ve bunun uluslararası çapta sergilenebilmesi için oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımın önemli görülmesinin en temel sebebi uluslararası hukukta ilk ve en temel maddenin devlet egemenliklerinin eşit olmasıdır (Öğüt, 2013, s. 484). Bu madde kapsamında herhangi bir ülkenin başka bir ülkenin siyasi bütünlüğünü bozamayacağını ve toprak bütünlüğünü olumsuz etkilemeyeceği açık bir şekilde ortaya konulmaktadır. Bunun aksi bir davranışın sergilenmesi ise uluslararası hukuk kapsamında ihlal olarak sayılmış ve yasaklanmıştır. Türkiye'nin Ukrayna'nın siyasi ve toprak bütünlüğünün korunmasına yönelik yapılan açıklamalardan kısa bir zaman sonra Rusya tarafından Ukrayna'ya özel harekât başlatılmıştır. Başlatılan bu hareket Türk hükümeti tarafından hukuka aykırı bulunmuş ve medya aracılığıyla uygunsuzluğu ilan edilmiştir.

1.2. Arabuluculuk Süreci

2021'in Kasım ayında Türkiye tarafından Rusya ve Ukrayna arasında gerçekleşen savaşa ilişkin arabuluculuk çağrısında bulunulmuştur. Bu çağrının ardından 2022 yılının mart ayında Türkiye'nin Antalya şehrinde savaşın tarafları olan

Rusya ile Ukrayna'nın heyetleri bir araya gelmişlerdir. Ukrayna, Rusya ve Türkiye Dışişleri Bakanları tarafından yapılan görüşmeler, uluslararası açıdan kritik bir süreç olarak kabul edilmiştir. Bu görüşmelerin sonucunda uluslararası barışın sağlanabilmesi temenni edilmiştir. Gerçekleştirilen bu görüşme diplomasisi tarihte önemli bir yere sahip olmakta ve diğer ülkelerin gelecek stratejilerini belirleyecek bir öneme de sahiptir. Arabuluculuk sürecinde öncelikli olarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı olan Mevlüt Çavuşoğlu Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmitro Kuleba ile ayrı ayrı bir görüşme organizasyon etmiştir. Ardından savaşın gerçekleştiği her iki ülke Dışişleri Bakanları ile birlikte üçlü bir şekilde bir toplantı daha gerçekleştirmişlerdir. Arabuluculuk sürecinin başında gerçekleştirilen öncelikle tekli görüşmenin yapılması ardından da toplu görüşmelerin sağlanması oldukça önemlidir. Bunun sebebi arabuluculuk faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde maddelere esasen uyulduğu ve sürecin tüm koşulları sistematik bir şekilde ortaya konduğu içindir.

Arabuluculuk yapan ülke, tarafları ayrı ayrı dinleyip ardından uzlaşmacı bir yaklaşım sergilemelidir. Bu süreçlerin uygulanmasının esas nedeni arabuluculuk yapan ülkenin, uyuşmazlık yaşayan ülkelerin beklentilerinin, ihtiyaçlarının ve taleplerinin dikkatli bir şekilde analiz edilerek ortaya konulmasını sağlamak ve daha sonra mevcut olan uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması için çeşitli yaklaşımlarla her iki taraf arasında dengeyi sağlamaktır. Bu sürecin titizlikle ve özen ile yürütülmesiyle kaliteli bir iletişim ortaya konulabilmekte ve sorunlar çözümlenebilmektedir. 10 Mart 2022 tarihinde gerçekleştirilen arabuluculuk toplantısı sonucunda taraflar arasında somut ve kesin bir çözüm ortaya konulamamıştır. Lakin bu süreç her iki tarafında müzakereden optimum düzeyde memnun ayrıldığı ifade edilmiştir. Müzakerelerin tamamlanmasından hemen sonra Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov tarafından yapılan basın açıklamasın da meydana gelen savaşın ve krizlerin tüm bileşenleri açısından çözüme

kavuşturulmasını istediklerini ve krizlerin ortadan kaldırılabilmesi için tüm süreçlerde çeşitli girişimlerin uygulanacağını ifade ederek desteklediğini dile getirmiştir. Bununla birlikte yaptığı açıklamada arabuluculuk süreçlerinin yerini hiçbir şeyin tutamayacağını dile getirmesi de Türkiye'nin bu süreçte üstlendiği arabuluculuk görevinin önemini ortaya koymaktadır (<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-disisleri-bakani-lavrov-operasyon-sonrasi-muzakerelere-doneceklerini-bildirdi/2514459>).

Her müzakere, tarafların açıklamaları çerçevesinde Türkiye'nin arabuluculuk faaliyetlerini stratejik, başarılı ve titizlikle yürüttüğünü göstermektedir. Arabuluculuk faaliyetinin uluslararası hukuk kapsamında doğru adımlar ve yöntemler kullanılarak uygulamak oldukça önemli bir mezeyettir. Arabuluculuk faaliyetleri için garantör ülkenin yargılama yetisinin ve gözlem yetisinin başarılı bir şekilde uygulanması temel esas olarak verilebilmektedir. Bu iki yetinin sistematik ve titizlikle yürütülmesi ile temel ayrımların oturtulması sağlanabilmektedir. Bunun yanı sıra arabuluculuk faaliyetlerini yürüten tarafın öznel görüş ve fikirlerini uyuşmazlık yaşayan taraflara dikta etmeden gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu çerçeveden Türkiye garantörlüğü ile Rusya ve Ukrayna arasında gerçekleştirilen arabuluculuk müzakerelerinin her ikisinde de tarafların olumlu beyanları kapsamında geleceğe yönelik daha fazla müzakerelerin yapılabilmesine kapı aralamış olmaktadır. Türkiye'nin arabuluculuk süreçlerindeki inisiyatifleri yalnızca diplomatik görüşmelerle sınırlı kalmamış; 2022'nin eylül ayında Türkiye aracılığıyla Rusya ve Ukrayna arasında yaklaşık 250 tutuklunun değişimi sağlanmıştır. Bu süreç, Türkiye'nin güvenilir bir aktör olarak algılanmasını pekiştirmiştir (Ambrosetti, 2023). Türkiye'nin arabuluculuk sürecinde öncü rol almasının Ortadoğu bölgesindeki dengelerin ve NATO çerçevesinden değerlendirilmelerinin yapılabilmesi için Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Suudi Arabistan'a gerçekleştirmiş olduğu ziyaret öncelikli olarak incelenmelidir. Arabuluculuk sürecinde Türkiye'nin aldığı her karar ile Mısır, Arabistan,

Birleşik Arap Emirliği ve İsrail ile karşı karşıya gelmiştir.

Türkiye'nin arabuluculuk sürecinde öncü olmasının, Ortadoğu coğrafyasında dengeleri yeniden kurgulama, bölgede etki gücünü artırma ve bölge ülkeleri üzerinde diplomatik statüsünü pekiştirme yönünde önemli sonuçlar meydana getirebilir. Bu bağlamda, Türkiye'nin Rusya-Ukrayna krizinde arabuluculuk çabası, sadece Avrupa-Avrasya ekseninde değil, aynı zamanda Ortadoğu'da da stratejik açılım olarak değerlendirilebilir. Türkiye, Rusya-Ukrayna savaşında "aktif barış aktörü" imajını pekiştirerek, çevresindeki kriz bölgelerine dair diplomatik reflekslerini görünür hâle getiriyor. Amerika'nın İsrail üzerinde bölgeyi konsolide etme çabalarına karşın, Ortadoğu'da da Türkiye arabulucu-moderatör kimliği ile ön plana çıkmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin özellikle Ortadoğu'da çatışma ve kriz ortamlarında müdahil olma arzusunu güçlendirir. Süreç boyunca edinilen müzakere deneyimi, hem devlet-dışı aktörlerle (STK'lar, uluslararası kuruluşlar, bölgesel örgütler) hem de devletlerle geliştirilen ağlara katkı sağlar. Stratejik olarak, Türkiye bu sayede Ortadoğu'daki kriz yönetimi süreçlerine daha bir "içsel aktör" gibi dâhil olma fırsatını yakalayabilir.

1.3. Türkiye Arabuluculuğunda Tahıl Krizi Süreci

2022 Temmuz başında Ukrayna ile Rusya arasında tahıl sevkiyatına yönelik bir kriz meydana gelmiştir. Rusya'nın Ukrayna limanlarını ablukaya alması, tahıl krizini uluslararası gündeme taşımıştır. Rusya-Ukrayna savaşının etkisiyle dünya genelinde gıda güvenliği ciddi bir tehdit altına girmiştir. Ukrayna'nın Karadeniz limanlarının abluka altına alınması, yaklaşık 20 milyon ton tahılın deniz yoluyla taşınamaz hale gelmesine yol açmış ve bu durum, özellikle düşük gelirli ülkelerde kıtlık riskini artırmıştır (https://www.theguardian.com/world/2023/jul/20/what-was-the-black-sea-grain-deal-and-why-did-it-collapse?utm_source=chatgpt.com). Bu kriz ile birlikte Ukrayna ile Rusya arasındaki gerginliğin dozu biraz daha artış göstermiştir. Tahıl

sevkiyatlarının diğer ülkelere yapılabilmesinin güvenli bir şekilde gerçekleşmesi için tekrardan Türkiye'nin arabuluculuk rolünü üstlendiği bilinmektedir. Bu krizin görüşmesinin yapılabilmesi için diğer müzakerelerden farklı olarak Birleşmiş Milletler heyeti, Rusya heyeti, Ukrayna heyeti ve Türkiye heyeti İstanbul'da bir görüşme organize etmişlerdir. 13 Temmuz 2022: İstanbul'da ilk teknik toplantı yapıldı. Burada Türkiye, Rusya, Ukrayna ve BM askeri/teknik heyetleri tahıl koridorunun güvenli işleyişi için detayları görüştü. Bu görüşme, barış müzakerelerinden ayrı ve doğrudan tahıl sevkiyatı krizine yöneliktir. Bu dörtlü görüşmenin sağlanabilmesi için İstanbul'da bir koordinasyon merkezi kurulmuştur. 22 Temmuz 2022: Yine İstanbul'da Dolmabahçe'de Türkiye, Rusya, Ukrayna ve BM arasında Karadeniz Tahıl Girişimi anlaşması imzalandı. Bu anlaşma Türkiye'nin himayesi altında gerçekleştirilmiştir. İmzalanan bu anlaşma BM Genel Sekreteri olan Antonio Manuel de Oliveira Guterres eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Anlaşma kapsamında, tahıl ve gıda maddelerinin Ukrayna limanlarından güvenli bir şekilde sevk edilmesi için İstanbul'da bir Ortak Koordinasyon Merkezi (JCC) kurulmuştur. Merkezde Türkiye, Rusya, Ukrayna ve BM temsilcileri yer almakta olup, gemi kontrolleri ve koridor güvenliği sağlanmaktadır (https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative?utm_source=chatgpt.com). BM Genel Sekreteri tarafında anlaşma sonrasında yapılan açıklamada Türkiye'nin üstlendiği arabuluculuk rolünde sergilemiş olduğu tutumlar ve alternatif çözüm önerileri ile bu anlaşmanın imzalanmasında büyük bir öneme sahip olduğu ifade edilmiştir (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-62261317>; <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/1372022-47308>).

"Tahıl ve Yiyecek Maddelerinin Ukrayna Limanlarından Emniyetli Sevki Girişimi Belgesi"'nin taraflar tarafından onaylanıp imzalanmasıyla global çaplı meydana gelen gıda krizinin ortadan kaldırıldığı söylenebilir. Türkiye'nin arabuluculuk rolüyle başarılı bir sonuç elde ettiği ve global çaplı gıda ürünlerinin termin edilebilmesinin ne denli

önemli olduğu ortadadır (<https://www.btsoekonomi.com/haber-detay/tahil-urunlerinin-ukrayna-limanlarindan-sevkiyatina-iliskin-belge-cumhurbaskani-erdogan-39-in-himayelerinde-imzalandi-2>).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 25. Maddesine göre gıda hakkı insanların sağlık doktrinleriyle anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu için erişimin kısıtlanılamayacağı ve en temel insani hakkın olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle hamile kadınların ve çocuk grubunun yetersiz ve eksik beslenmesinin çeşitli hastalıklara sebebiyet verdiği ortaya konulmuştur (<https://www.hsk.gov.tr/eklentiler/dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf>). Bireylerin gıda erişiminin kısıtlanması veya tamamen engellenmesinin sonucunda bu bireylerin çeşitli hastalıklara ve durumlarla karşılaştıkları bilinmektedir. Bu durumun ön planda tutularak Türkiye tarafından öncelikli sevkiyatların Afrika bölgesine yapılmasının teklif edildiği ve bu teklifin kabul edilmesiyle öncelikli sevkiyatların Afrika bölgesine gerçekleştirildiği görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, Rusya-Ukrayna Savaşı günümüzün en büyük ve en etkili küresel sorunlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu savaşın global dengeleri bozmaması için birçok ülke ve örgüt tarafından girişim çabalarında bulunulmuştur. Tüm ülkelerin yakinen takip ettiği ve çeşitli uygulamalar ile savaşın sonlandırılmasına ilişkin girişimlerde bulundukları görülmektedir. Lakin bu süreçte Türkiye'nin bu anlaşmazlığın zarar verici etkisinin minimum seviyelere indirilmesi uygulamış olduğu stratejiler ile gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin uyguladığı stratejiler ve yürüttüğü arabuluculuk rolü ile uluslararası çapta başarılı bir diplomasi süreci ortaya koyduğu görülmektedir. Türkiye'nin üstlendiği arabuluculuk rolü ile anlaşmazlık yaşayan iki ülkenin hem de dünya genelindeki barışın sağlanabilmesi için belirgin bir başarıyla süreci yürüttüğü görülmektedir. Bu süreçte meydana gelen ilk tahıl

kriziyle ardından meydana gelen ikinci tahıl krizinin çözümlenmesi ve bu iki ülkenin bir araya getirilerek orta yolun Türkiye tarafından bulunması diğer ülkeler tarafından da takdir edilmiştir. Yaşanan kriz ve etkileri sonucunda, barışın ve güvenliğin korunmasında tamamen barışçıl, şeffaf ve dengeli iletişimin ne kadar önemli olduğu, bu çalışma kapsamında sunulan bilgiler ışığında görülebilmektedir.

Uluslararası hukuk kapsamında arabuluculuk faaliyetinin uygulanmasının yadsınamaz bir öneme sahip olduğu da ortadadır. Eğer arabuluculuk rolü olmasaydı şu anki global sorunlar başlıca tahıl ve gıda krizlerinin yaşanması zamanla petrol ve doğal gaz gibi temel kullanım maddelerinin sınırlanması veya tamamen durdurulması gibi birçok olumsuz süreç ile karşı karşıya kalınabilir. Bu durum uluslararası camiada arabuluculuk kavramının daha da önemli bir konuma sahip olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Arabuluculuk faaliyetlerinde önemli olan husus da anlaşmazlık yaşayan ülkeler arasında arabuluculuk faaliyetini üstlenecek ülkeye karşın duyulan güvendir. Taraflardan birinin güven duymaması sonucunda anlaşmalar yapılamamakta ve daha büyük problemlerin meydana gelebilir. Arabuluculuk rolünde öncelikli hedef ve amaç her iki tarafın da güvenliğini kazanmaktır. Bu güvenin kazanılmasında da arabulucunun tamamen şeffaf, adil ve dengeleyici etkiye sahip olmasıyla gerçekleşmektedir. Bu güvenin kazanılmasının oldukça zor olduğu diğer ülkeler tarafından da benimsenmiş olacak ki Türkiye'nin arabuluculuk faaliyetleri devamlı desteklenmiş ve takdir toplamıştır. Bununla birlikte diğer ülkeler tarafından Türkiye'ye karşın bir duyulan saygınlık düzeylerinde de artış olduğu söylenebilir. Bu noktada Türkiye'nin gıda krizinin çözümlenmesiyle öncelikli gıda sevkiyatının Afrika ülkelerine yapılmasını talep etmesi ve akabinde bu talebin kabul edilmesi örnek olarak verilebilir.

Arabuluculuk görevinin yükü ağırdır. Türkiye'nin arabuluculuk sürecinde tarafsızlığı

koruması elzemdir; aksi hâlde sürece güven sarsılabilir. Bu güven sarsılması diğer bölgelerde de olumsuz etkisini gösterebilir. Ayrıca, kimi Ortadoğu ülkeleri Türkiye'nin kendi bölgelerindeki etkisini ve nüfuzunu kaygıyla izleyebilir, bu da rekabet ve gerilimleri tetikleyebilir. Türkiye'nin kendi dış politika öncelikleri (örneğin Suriye'deki politikaları, Kürt meselesi, enerji ve güvenlik stratejileri) ile arabuluculuk rolü arasındaki dengeleri iyi kurması gerekecektir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Rusya-Ukrayna sürecindeki arabuluculuğu, sadece o özel kriz için değil, Ortadoğu jeopolitiği açısından da ileride referans gösterilecek bir deneyim olabilir. Bu rol, Türkiye'yi bölgedeki diplomatik konumunu güçlendiren, kriz yönetiminde daha görünür ve etkin kılan bir güce dönüştürebilir. ABD destekli İsrail'in bölgede uyguladığı politikaların etkisiyle dünya yeniden şekillenirken, Türklerin yeni dünya düzeninde söz sahibi olması önemli ve gereklidir

KAYNAKÇA

- Ambrosetti, E. T. (2023). Tarafsız: Turkey's impartial stance vis-a-vis Russia's war against Ukraine. In A. Mihr & C. Pierobon (Eds.), *Polarization, shifting borders and liquid governance* (pp. 367–382). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-44584-2_2
- Baltacı, A. (2022). Rusya Ukrayna Savaşı Kapsamında Türkiye'nin Siyasi ve Ekonomik Rolü. Güneş Açıkgöz (Ed.), *International Congress On Social Sciences, China To Adriatic-Xiv* (ss. 517-524).
- Çınar, U. (2022). Rusya-Ukrayna Savaşı'nın 21. Yüzyıl Küreselleşmesi Sürecinde Ekonomi Güvenliği Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 13-26.
- İşcan, İ., & Hatipoğlu, Y. (2011). Rusya'da Serbest Piyasa Ekonomisine Geçiş Süreci ve 2008 Küresel Krizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 61(1), 177-237.
- Öğüt, S. (2023). Uluslararası Hukukta Barışçıl Çözüm Yolları Açısından Türkiye'nin Rusya-Ukrayna

Arasındaki Arabuluculuğu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 75, 475-493.

Ulutaş, Ö. C. (2022). Turkey's mediation role in international relations. *Journal of International Affairs*, October, 3(2):44-50

Yumuşak, T. (2023). Türkiye'nin Rusya - Ukrayna Savaşı'ndaki Arabuluculuk Rolünün Değerlendirilmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 25, Sayı: 1, s. 165-194

Zhumashov, Y. (2010), "SSCB Devletinde Kolhoz ve Sovhoz Sisteminin Ortaya Çıkışı", Kamu Yönetimi Disiplini Sorunları Dersi, Yayımlanmamış Çalışma, (Ankara: Ankara Üniversitesi SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD).

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-disisleri-bakani-lavrov-operasyon-sonrasi-uzakerelere-doneceklerinibildirdi/2514459> (Erişim Tarihi: 10.06.2025)

<https://ticaret.gov.tr/data/5f07144813b87611d894d163/Ukrayna%20%C3%9C%9C%9C%20Profili-2024.pdf> (Erişim Tarihi: 15.07.2025)

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-62261317> (Erişim Tarihi: 12.07.2025)

<https://www.btsoekonomi.com/haber-detay/tahil-urunlerinin-ukrayna-limanlarindan-sevkiyatina-iliskin-belge-cumhurbaskani-erdogan-39-in-himayelerinde-imzalandi-2> (Erişim Tarihi: 22.06.2025)

<https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/1372022-47308> (Erişim Tarihi: 27.06.2025)

https://www.theguardian.com/world/2023/jul/20/what-was-the-black-sea-grain-deal-and-why-did-it-collapse?utm_source=chatgpt.com (Erişim Tarihi: 02.08.2025)

https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative?utm_source=chatgpt.com (Erişim Tarihi: 02.09.2025)

EXTENDED ABSTRACT**1. Introduction**

The Russia-Ukraine war, which began in 2014 and escalated significantly in February 2022 with Russia's large-scale military operations, represents one of the most consequential geopolitical crises of the 21st century. The conflict has triggered severe global economic and humanitarian challenges, affecting food security, energy markets, and international trade. Ukraine, a leading agricultural producer with approximately 8,000 collective farms (Kolhoz) and 1,700 state-run farms (Sovkhoz), faced a blockade of its Black Sea ports, leading to a potential disruption of nearly 20 million tons of grain exports (Yerkebulan, 2010; Turkish Ministry of Trade, 2024). These developments generated international concern, particularly regarding food shortages in low-income countries. In parallel, Russia's economy faced heavy sanctions from Western states, further intensifying global economic instability.

In this context, Turkey assumed a critical mediator role, seeking to mitigate the humanitarian and economic impacts of the conflict while maintaining balanced diplomatic relations with both Ukraine and Russia. Turkey's strategic positioning underscores the growing importance of neutral intermediaries in modern international disputes, where unilateral sanctions or military interventions may exacerbate crises rather than resolve them (Yumuşak, 2023).

Turkey's mediation efforts officially began in November 2021, culminating in the first trilateral talks in Antalya in March 2022, which included the foreign ministers of Turkey, Russia, and Ukraine. Initial bilateral meetings were followed by multilateral sessions, emphasizing careful assessment of each side's needs and expectations. This phased approach allowed Turkey to maintain neutrality while fostering trust among conflicting parties.

Throughout these negotiations, Turkey demonstrated a consistent commitment to impartiality, transparency, and diplomatic rigor. The country also facilitated practical measures beyond

dialogue, including the exchange of approximately 250 detainees between Russia and Ukraine in September 2022, reinforcing Turkey's credibility as a trusted intermediary (Ambrosetti, 2023). By balancing assertive diplomacy with careful neutrality, Turkey positioned itself not only as a regional actor in the Black Sea and Europe but also as a significant influencer in broader Middle Eastern geopolitical dynamics, demonstrating its capability to mediate high-stakes conflicts.

2. Method

The study employed text scanning and analysis. During the war between Russia and Ukraine, a grain crisis that affected many states around the world occurred. Turkey's responsibility for resolving this crisis was examined, and the negotiations and agreements between the states were analyzed based on this analysis.

3. Findings

The blockade of Ukrainian ports triggered a severe global food crisis. In response, Turkey led multilateral negotiations, alongside the United Nations, to establish a secure corridor for grain shipments. On July 13, 2022, technical discussions took place in Istanbul between Turkey, Russia, Ukraine, and UN representatives to ensure the operational safety of the grain corridor. This was followed by the signing of the Black Sea Grain Initiative at Dolmabahçe Palace on July 22, 2022, under Turkey's supervision and with the endorsement of UN Secretary-General António Guterres (UN, 2022; BBC, 2022).

The agreement facilitated the safe transport of grain and foodstuffs from Ukrainian ports, mitigating the immediate humanitarian threat posed by the global food shortage. An Interagency Coordination Center (JCC) in Istanbul was established, where Turkish, Russian, Ukrainian, and UN representatives monitored port activities, vessel inspections, and security protocols. Turkey's diplomatic efforts ensured that priority shipments were directed to vulnerable regions, including African countries, reflecting a humanitarian as well as strategic dimension to its mediation role (BTSO Ekonomi, 2022; HSK, 2022).

4. Conclusion

Turkey's mediation in the Russia-Ukraine conflict exemplifies the strategic value of impartial intermediaries in modern international disputes. By ensuring neutrality, fostering trust, and facilitating practical solutions, Turkey helped mitigate a global food crisis while reinforcing its own geopolitical influence. The Black Sea Grain Initiative illustrates how coordinated diplomacy can alleviate humanitarian crises, even amid ongoing military conflict, and demonstrates the pivotal role smaller but strategically positioned nations can play in global governance.

Moreover, Turkey's success in balancing its regional interests with international responsibilities highlights the broader significance of mediation in contemporary geopolitics. Beyond the immediate grain crisis, this experience strengthens Turkey's capacity as an "active peace actor" capable of engaging in complex conflict resolution across Europe, Eurasia, and the Middle East. Turkey's efforts provide a reference model for the integration of humanitarian, diplomatic, and strategic objectives in international mediation, emphasizing transparency, impartiality, and global cooperation as essential tools for sustaining peace in highly volatile contexts.

Makale Bilgileri	
Hakem Değerlendirmesi	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.
Benzerlik Taraması	Bu makale intihal tespit yazılımlarıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.
Etik Kurul İzni	Çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.
Yazarların Katkı Oranı	Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.
Çıkar Çatışması	Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Finansal Destek	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Yapay Zekâ Beyanı	Bu çalışmanın hazırlanmasında yapay zekâ araçlarından faydalanılmamıştır.

Article Information	
Peer-review	Two Outside Referees / Double-Sided Blinding
Ethical Statement	In this study, the rules stated in the “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were followed.
Similarity Scanning	This article has been scanned by plagiarism detection softwares. No plagiarism detected.
Ethics Committee Permission	The study does not require ethics committee approval.
Author Contributions	The authors’ contribution rates in the study are equal.
Conflict of Interest	There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.
Financial Disclosure	No external funding was used to support this research.
Copyright & License	Authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.
Artificial Intelligence Statement	No artificial intelligence tools were used in the preparation of this study.